

הצעת חוק לתיקון פקודת הראיות (מס' 15) (הודאת נאשם בעבירות חמורות), התשס"א-2000*

1. תיקון סעיף 12 בפקודת הראיות [נוסח חדש], התשל"א-1971, אחרי סעיף 12(א) יבוא:

"(א) בלי לגרוע מהוראות סעיף קטן (א), הודאת נאשם כי עבר עבירה שעונשה מאסר עשר שנים או יותר, הניתנת בתחנת משטרה, תוקלט על גבי סרט הקלטה אור קולי מגנטי; לא תוקלטה הודאת הנאשם, כאמור, ונוכח בית המשפט כי העדר ההקלטה עלול לגרום לעיוות דין רשאי הוא להורות כי ההודאה לא תהיה קבילה."

דברי הסבר

מרצונו החופשי וביחמתו, ומה נמסר לחוקרים מפיו בתגובה לשאלותיהם. כיצד נאמרו הדברים ומה חזות החשוד בעת מסירת ההודאה. בית המשפט יוכל גם לשפוט אם הנאשם "הובל" על ידי שאלות החוקרים לענות מה שענה או שנשאל שאלות הבהרה בלבד, וכן ניתן יהיה להתרשם ממצבו ומצורת דיבורו של הנאשם לגבי צלילות דעתו והבנתו את שאלות חוקריו. צילום ההודאה ימנע מצב שבו רושם החוקר תשובה שגויה בשל אי הבנה והחשוד חותם על הודאתו בלי שהבינה או בלי שהוקראה לו.

התיקון המוצע מהווה שיפור בהגנה על זכויותיו של הנאשם, ומונע, או מפחית, אפשרות לטעויות, אי הבנות או טעויות מכוונות, ובכך משפר את יכולתו של בית המשפט להגיע לחקר האמת בשאלה כה מרכזית במשפט הפלילי.

מוצע לצלם ביודיאו הודאות נאשמים בעבירות שעונשן עשר שנות מאסר ומעלה, בשל החשיבות המשמעות וחומרת העונש הנלוות לשאלת קבילותן של ההודאות במשפטים אלה.

החוק האנגלי Police and Criminal Evidence Act 1984, הסדיר את ענין קבלת ההודאה בסרט וידיאו. (סעיף 60 לחוק)

אמנם החוק אינו מחייב קבלת ההודאה בדרך זו, אך כתיוצאה ממנו, התרבה השימוש בדרך אמינה זו לגביית הודאות מחשודים.

בישראל, הבעיה חריפה במיוחד, בשל ההלכה ולפיה ניתן לקבל הודאה בלא סיוע עצמאי וכי ה"דבר-מה" הרוש לחיזוקה יכול שיהיה ענין המצוי כולו בתחום ידיעתם של החוקרים.

עלות הצעת החוק אינה ניתנת, בשלב זה, להערכה.

חבר הכנסת אמנון רובינשטיין

במשפטים פליליים רבים עולה שאלת קבילות הודאתו של הנאשם במלוא חריפותה, ותשובה לה, ברוב המקרים, היא זו החורצת את דינו לזכויו או להרשעה. בתי המשפט, ברצותם לעמוד על טיבה של הודאת הנאשם, פיתחו, בפסיקה ענפה, מערכת של כללים והגבלות שתכליתם לוודא כי ההודאה ניתנה "חופשית ומרצון". בהכרעות דין רבות דנים השופטים בנימוקים לקבלה או לפסילה של ההודאה, ובכולם מתמקד הדיון בשאלת מפתח שהיא שאלה עובדתית, וענינה נסיבות מסירת ההודאה.

הבעייתיות שבשחזור הנסיבות שבהן ניתנה ההודאה ידועה וברורה: מדובר באירוע המתרחש, בדרך כלל, בחדר החקירות המשטרתי, ועדים לו הנאשם וחוקריו בלבד. בשל הבעייתיות הזו נאלצים לפעמים בתי המשפט לשמוע עדויות של אנשים שלא נכחו כלל בחדר החקירה אך היו בקרבת מקום, ועדותם, הגם שאינה אלא עדות שמיעה או עדות נסיבתית, נדרשת כדי לסייע לשופטים לקבוע עמדה בנוגע להודאה. למותר לציין שמקרים אלה אינם רבים, ולרוב, כאמור, אין לבית המשפט אלא גרסתו של הנאשם, שהרשעתו תלויה בשאלת קבילותה, ושבמקרים מסוימים עלולה להביא להאשמתם בפלילים של חוקריו, אם מסתבר שבמהלך החקירה נעשה על ידם שימוש באמצעים פסולים, וגרסת חוקריו העומדת כנגדה.

התיקון המוצע יאפשר לבית המשפט להתרשם, בדרך הקרובה ביותר להתרשמות בלתי אמצעית, מאופן ונסיבות מסירת הודאת הנאשם, ובכך תאפשר הן הגנה טובה יותר על זכויותיו של הנאשם, והן יעילות רבה יותר בבחינת ההוכחות המובאות לפני בתי המשפט, שמשמעה שיפור ביכולתו של בית המשפט להגיע לחקר האמת, ואף חיסכון בזמן ובמשאבים.

כמו כן יאפשר התיקון המוצע לבית המשפט לגלות ולדעת איזה חלק מההודאה נאמר על ידי הנאשם

* הצעת חוק מס' 520/פ; הועברה לוועדה ביום ה' בשבט התשס"א (12 בינואר 2000).
דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 18, עמ' 421.